

ТУРАПЧЫ
УЛУУБУН
ХАБЫАТА

ХАБЫАТ
1931 СЫЛ АЛТЫННЫ
15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

№ 75(7816) ● 1994 онд бэс үйийн 30 күнэ. Чэнлиэр ● Сманата—46 солкуобай 15 харчы.

Реформа хардыылары

ҮРДҮК САЛАЛТАҢА ҮНСЭРГЭЭБЭККЭ

Бийнхээ республикад бодог, байг үгсгөсгөдх
уонна историядаах улуустартан бирдэстөрөгөр Чу
ралчыга хайдах эрэ уратыг, дмксинэрдик сь
хьиннахаллар. Ыар мксинэрдэри аасныт, дьылдэ
охсуушарын бигэтти тулуйбут Чураалчы дьомо-сэргэтэ
билигги чэпчэкигэ суох нэмгэ нонкигэ эрэллэ
уонна үлэбэ тапталын сүтөрбэтэ. Киинилэр дьулуур
дара, үөрүүхтэрэ, билиилэрэ бүгүү кылаабынайга —
таа сириин олобун сага төрүтэргэ уонна принцип
тэргэ түрөктээн түгүүгэ туһаайылына.

Биллэн турар, бүгүн атын удуустарга уонна ханна барытыгар курдун Чурапчыга ыарахаттар, быһаарылла илнэ проблемалар үгүстөр, «сайдынлаах социализм эпохатын» архаан мараһылара бэйэлэрин сытымытх биллэрэллэр. Ол эрээри чурапчылар — буспут-хааныт дьон, бэриммэтэр, илиилэрин ыһагы баттар — экономиканы реформалааһынга, бас биллн араас көрүнүннэри бөдөрөгүүтө, санга производстволары үөскэтигэ дьаныардаах үлө бөрө турар. Уонна тыа сиригэр адьас санга бу үлүө, баар, санамай кылаабынаа буолуо — рынок экономикатын уустук наукатын баһылым сатыар, бүгүн тыа хаһаайыстыбатын производствотынан эрэ олорор тутарын өйдөөбүт дьон-сэргэ психологията уларыйар.

Улусуна ularыfымылар хамсатаачыларынан, окуна суох, Иван Степанович Сивцев (кини курдуктары историй днэччилэр) байылыктаах киин дьахалтата буолла. Кини төрөөбүт улуунугар дыалаар киикциатинаахтык, сатабыллаахтык салайар. Ким ээ итинки «иһигэр иллэрсэтэ», ким ээ буола

турары атынын көрөрү, ким өзү бейтаны бейитлык дикжи буолуучуларга киллэримизге, өссө утарсаачынан аагынара буолуон сеп — барыга буолуон сеп. Ол эрэери дыгала сыгарыйарын, сыгараннын, ачылктыан да туран буоллар, сыгарыйарын чуралчыларган ким дааны малдына сарбах.

Дюмуаснайга биир кииринтигэр И. С. Сивцев редакцияда сырытта уонна билигин чуралчылар хайдах олохоллорун, кэннин баалараа-икки сылга туох оҥоһуллубутун, тугу оҥоруохтарын саныышларын туһуан көрсөтө. Ыладьыты кытта хаһыат кыдаа-быйан редакторга көрсөтө.

— Иван Степанович, сорорутаабыта Нерюнгрига дьаһанталар баһыыктыгара оһыгы билсигинчэ ыһырыллан сырыттаختарына сабалаабыт кэпсэтинбитин салгымырга ыһырабын. Өйдүүр инигин, чоһчуттар улахан куораттарыгар биһигини объекттан объекка сырытыннарбыт автобуска эи бэрт сэмэйдик Чурапчы экономинатын соһундарын кэпсээбиккени. Чэ, ол туһунан эрэри, сийдин.

—Үчүргөй, базар калкыңдан сабалымы: билиңи улууспут, сүрүнүзөң, сүөһү интититиңиз даярыктанар, уениң даярыгыңа да дин саныбың — сажа, бааһы наһын туг былырыңтан тийбэн калыт оловун уку-лаатыгар оңуук айылгы түстөмүт, өбүгэ кэригэ да оңуук. Кырдык, көм-дыла, олох оңо бөлбөлүрү көмөмүздөң калдыралар. Чуратың да үрдүккө

(Бүтүүтүн 2-с стр. көр).

“КЫСТЫК” ХОҢУУН УОЛАТТАРА

Олег Трофимович Варламов олох эдэр сааһытан интэр системадары, котельнайлары кытта алтынан тими́р ууствахтар, тутуу инженердээхтэр, бары кэрэктэ сварналыыр толору ыяхтаахтар.

Иван Дмитриевич Филиппов товарищ, Василий Семенович Кузьмин, Петр Лукич Дынов, Инокентий Петрович Толстоухов сваральщики. Инженеры Егор Захарович Лебедев бары тагар улаэтары салайар. Вышэй Урэх Күөрүгэ оскуода иттиэр систематын тагымчтар дуоҕабар быһыллынан чадынайдарга иттиэр системалары тагаллар. Аппаратура тутуу управлениетын кытта дуоҕабар даһан иккис квартал теплотрассаларын уларытыахтааттар, субу күнүгэр котелларын турбурдулар, емкость олоордохтааттар, убас оттука диллеризахтеаттар «Кустик» табарыстыбын кытта улусе оскуодalara, оромуоннууртехнический предприятие, ПМК-лар ыкса сибөөни тутуһадлар. Огноотор Таатта

уудуһугтан тийнэ кээн көрдөһөлөр. Улааттар Братский куораттан икки киһини кытта кэпсэтийэн үлэниналэр. Котельнайдыры убааһа оттукка киллэрэллэригэр кинилэри ыгыран авалан 2-3 ый курдук үлэлэтэргэ дуоғабардаахтар. Ол көм устатыгар үлэтир, ололор усулуобу-йаларын хааччылар эбэниэстэхтэр.

— Биир ГАЗ-53 мазарлаах автомашиналлаахпыт, — динир сайайааччылары О. Т. Варламов. — Шоферынан Степан Афанасьевич Трофимов үлэлиир. Электроду, уматыгы атыталаһыта элбэх ороскуоту нерсөбүт. Вэйэбитигэр көмө хаһаайыстыбаны тэринэ сатымыбыт. Биир гектарга хөргүүппүбү олортубут, 14 саһыллы ичтэн туруорабыт, аны сибийишкэ одото аҕыллаһан туттарбыт диэн бадалаахпыт. Остукабытынан эргинар санаабыт суох, үлэлиттэрибитин халччылар быдаһиыахпыт. Улууска

динир. Арай соһаа хоту тута кэлэн иһэрэ эбитэ буоллар, уодаттар үлэлин сатыа эбиттер. Чааһынаҥ дыһаларга ититер одохтору тимиртэн сварналыбыт, систематан таңнарар бууллахтарында огоруохлутун эмиз сеп. Билигин сыана туохха барытыгар ыраатта. Холосур, биир батарей 123 тыһ. солн турар. Ол иһин дьон матырыаадын онтон-мантан байдарэ булунарға кыһалладлар.

Капитальнай түтүү управленига ички квартал котельнайын үбүлүүхтөөх, ол нөлө ийик. Манна үлэ

Бидээр элентсварцныг угус, Матырайаал дэбнэгс С. Г. Сленцов бэйбэтигэр сыйыараары сэлдэ- гэр сыйыараары сэлдэ- быт. Кини пенсияга тах- сан тэригтэтэгтэн уурайда, очон сотору бийнхэ үлэ- лин нэлээхтээх. Очочууна үлэбтн кэомэйа улаатан нэгээн бириэхтээх. Бийн- гэ бэйбэтиг ситон-мантан хомуйсан, тононон базабы- тын бадачча бөдөрөсүгүнэ сараатыбыт. Скуда, кредит дигни тунамматыбыт. Са- наабытын ол-нуурдар. То- лорбут үлэбтигэр харчыта тута кэлбт буолан эрэй- динэр. Арай санаа хоту тута кэлэн иһэрэ эбита буоллар, уолаттар үлэлин сатыа эбитэр. Чааһыны дьыаларга итгитэр олохтору тимиртэн сварналыбыт, систематын тагнара буол- ластарына оgoroоxлутун эмиз сеп. Билигүн сыана эрэйи нөрсүбүттэрин тулу- тоухха барытыгар ыараата. Холобур, биир батарса 123 тыб. солн турар. Ол иһин дьон матырайаадын олохон-мантан бэйэлэрэ бу- лунара кыһаллаллар. Капиталынай тутуу уи- ладденига иккис квартал кэлээни.

С. АЛЕКСЕЕВ

Сайылын алаһым ман
тыксыт кыһа.

Күһүнү эрэллээх
күүтүүөхтэрэ

Холобур, Одылуутига «Бурдук», Хонтоого «Агро» дигн урукну совхостартан уугунианан хаалбыг бурдугу үүнэрининэн идэтиһэр омытаах эвенолар сагалыы ҕаныҕдан бааһынай хаһаайыстыбатын көрүүнүн үлэнир буоллактарына, Сыланта суурбатон тахса бааһынай хаһаайыстыбаларын түктэр ассоциацияга суос-софотех П.Д. Трофимов салайар «Кулос» дигн 8 үлэһиттээх бааһынай хаһаайыстыбата бийириэһиниҕиттан сага тэриллэр бурдук үүнээрэр. Урукку өртүгэр оройуонна, республикага тийиэ билиһини эвеноларга холотоохко, сиринэн-уотунан, бааһыналарын оҥоруутунан мэлтэхтөр. Ол эрэри бурдук үүнүөрүнүгэр сысталаастар.

«Куодастар» насныг хүн 186 тонна гуорахтаах худлуга үүнүүтүн хомуй буттар. Бу курааг сайынга бастагы сараахайаага куааана суох. Игнээн эр шин бийлм саас эрдэтэн туруван хаар чигэтэн, бүрдүн сэрмэтэн булууна, ыраастаан сааскы ыһыны тэрэлшинэхтинь мылмыг тара, улусна бигр бастагынан түмүнтээбитэрэ. Бу соторулаарта салаалачидарын П. Д. Трофимовы нерсөн килсэтэ сырыттым.

Бишлэг 250 гектардаах
бишлэга 75-гэр збнайн
150-гэр дьагмизини уонна
25-гэр сэлэгийнэин нэспл-
пэт. Мөнү гайманы калар
сыга элэх сэллэах огу
үүнүрөр бэлээнлэхпэт,
онно знаа 147 гектардаах
баагынаны онордубут,
дннр Петр Дмитриевич.

Бурдугу үүнэрээччилэр
эти курдук утумнахтын
кэсиндээхтин үлэиндэр.
Бүгүмү тыа ээрин ийинэ
байатын олбуорун эрэ ий-
гөр буолбаныа, бародуусу-
йа-ыт, үтү, бурдук—эге-
һуулар-мэстоттоттор солору
барааттах килмэйи-
тыа сайыннар буолан эрэр.

II. СЫРОВАТКАН.

ҮРДҮК САЛАЛТАБА

саңа тыяллар аргыяллар. Ол туһунан—армый кэ-
лэр.

Бибиги сүүрэн салаабыт характеристината манньк; нэлэн 10-15 смл устата ынах сүөһү ахсаана 27 тыһыынча (мунутаан элбэтэринэ) уонна 23 тыһыынча (арыйаатарына), сылгы ахсаана туһаанина-вынан 14 уонна 11 тыһыынча икки ардынан хал-баныаата. Быһыл 25 тыһыынчаттан тахса ынах сүө-һү уонна 11 тыһыынча кэринэ сылгы кыстаты-лына. Ити сүөһү абылдьын бэлэмизээһингэ ураты-уустуктары үөхкөтөр ааспат-арахпат, уодаһыынан-сурадьырыт Чурапчы курааныгар.

Уруг сэтгэ сөрхөөтээх эгшингэ, охтон итгичэ сүе-
хүнү инпиинпит ахсаанинаах, дэг мурдук. Сүеһү ач-
чылтааһына, өлүүтэ-сүтүүтэ... Агропромга бэйэм
үлэлзэбиг ийибиг, сүеһү итгитиг боппууостары-
нан дьяарыктаммыгым, хас бигир сүеһү илгэ, сүеһү
аһылыгын илгэ гөһөлөөхтүк мөхсүбүлүүтүн баркэ
билэбиг.

— Баскытын ууран туран...

— Ууран, баясгаримпын даганы—былаан эрэ туоллун, Вилигин оннук геройдуу өхсүхүү суох, араас таһымнаах штабтар уонна кыстыкка, сүөһү аһылыгын бэлэмнээһинтэ, төрөгүү хампаанньатыгар, ө.д.а. суостаах-суодаллаах уураахтар суохтар. Оттон дьыннээх түмүктөр бааллар, тобо дьэтэххэ, сүөһү интэһитигэр, сиргэ дьыннээх хаһааньыттар баар буоллулар. Биллэхэ барыта үчүгэй, баспытын сынньарбыт суох буолла дьэбэллин. Ол эрэри дьыала-да сыһыантга, дьон, бэрдээһини соххо үлэһинтэрин, психологияларыгар үгүс уларыйда.

— Үлэнт хаааһын буолан эрэр.

— Бидлэн туурал! Бидлэгин государство нэгит нох-
сугэр саслаккын, кини бидэрэигэр эрэ суотамман-
кын. Уонна ону таа сиригэр улам үгүстэр өйдүүл-
лэр.

—Дыниг кырдыгы ойдооһун сараланнаҕа...

—Ити суолга хардынан сиргэ сыйманныр ре-
формалааһын, сиргэ дьыгнэх хаһайыһынаһын
төрүттэригэр төнүү буолла. Билиги байэбит улуус-
лутугар тыа сиригэр олорооччуларга уонна үлэ-
лээччилэргэ тиксэр сир орто нуормаларын быспы-
ыт. Ини гектар—ити хаһайыстыбанын кинигэбэ
кирибит киһи, оҕоттон садалаан, ылар сирэ. Хас
бирдидилэригэр ити сир баас билэрин туһунан си-
бидиэтистидэ туттарылына. Оттон бааһынай ха-
һайыстыбатын тэринэн өнө үлээлээччилэргэ уонна
общественнай секторга өлүүлээхтэргэ—киһиэхэ 10
гектар. Дээ, итинтэн садалаамта.

Дийнхэр, сирн өлүүлээжин өлүүлөөххэ эрэ диян
ымтыллар буолбатах, бу тыа сирин барбардын
средствота буолар. Бастаан холбохунтааһын уону-
нан сылларыгар дьон бэйэ лоскуй сирэ диянтан
идьаа тэйдэ, билигин участантар, өлүү сирдэр, тү-
бүктөр туохха наадаларый днэх курдук этэ. Ол
эрээри сирэ, бэйэ гиниингэр, сүрэххэ чугаска тар-
дысты бириги элпигитэр-хааммытыгар кытаанах-
тык инэн сылдыар. Иги, кырдымга, тыа сирин
өлхөтөөрөр төрүт боппуурус, Улуу сүүрбэ агар ты-
ыныгыча нэһилиэнньэлээх өбүт буоллабына, хаймы-
дэ бүтүн 16 тыһынычтантан тахса кини өлүү сир-
дэнэ. Бааһынар халһааһыстыбата улам сайдар, олох
билигин 260-нар, өннө 1200 кини үлэлиир. Кини-
эр сирдээхтэр, сүөһүлээхтэр, техникалаахтар. Атах-
арыгар туран эрэллэр, нүүһүрэллэр.

Тэгнэг тутуулан бас билин араас нэрүнгнэрс сэр-
сөтсөхөлзэр уонна сайдаллар: эрдэ элпигин курдук,
ааһынай хаһаайыстыбалара, адыс табарыстыба,
нир государственной сылгы завода. Кинилэр бары
— юридической сирэйдэр, бары бас билиглээхтэр,
ары — толору быраалтаах хаһаайыттар

Бүгүн биднэхэ сүүлхэ 58 бырыгмана нэһилигэнхэ-
э, 16,6 бырыгыана бааһынад хаһаайыстыбаларыгар,
итон арылгыл элбэх—25 бырыгыадын кэрингэ—та-
ларыстыбалаар баар.

Хаһаайыстыба структурата да уларыйда. Билиҥҥи ас биһрдүн нэһилиэк—хаһаайыстыба. Уонна бу тутуах, олоххо дьондурдаах структура, тоҕо диэтэххэ, нэһилиэк территорията, сир—хаһаайыстыба базата, нно тухс баара барыта—сүөһү, баай-дуол, о.д.а., нни экономикатын төрүт.

Урут хайдах өтэй? Бийр совхос үс-түүрт нэһилэги хабара. Ким эрэ таах олоорор, ним эрэ үлэ-нийр, ним эрэ совхос нининтэн айыы-кардин күү-эр. Бийр оино сүүрр, бийр манна нэлэр, Вилгиги оиноу буолбатах. Вилгиги — нэһилиэк — хаһаайы-

пынр единица, кини дьоно хаһаайлынааһын керу-
нун байэлэре талаллар: кини—бааһынай хаһаайыс-
тыбата, кини—хаарбахтаммыт элпигинистээх табар-
ыстыба. Оттон кини кэһиликк савхсхунан олоро-
лор, кэһиликкэ онукт баһаарбыта, Уонна олорду-
нар, байэлэрин көгүлдэрэ.

Структурнай уларытмалар тута биллэр-көстөр үчүгэй түмүктөри биэрдилэр диам суога—ол кэлэр өртүгэр көстүө. Оттон бу биэр итэбэтинилээх холо- бур. Бигини ааспат-арахпат нэдээммит—кураат, кэниенс сылларга ураты ыар кураан. Итэбэйдим бигинэхэ ити уларытмалар ыстылдьыбатахтара буол- лар, анылык чычырбабыттан сүөһү ахсаанын сар- быайара тийиэхэ этибит, оттон ол—производство улаханнык таңнары барыта. Бүтүн дьон эппити- нэни бүтүннүү бэйэлэригэр ылымаллар—кичилэр хаһаайынаар уонна дьыаланы хаһаайынныы быһаа- рааллар. Өсөө биэр холобур: оройуон сайын устата 30 тыһыынчаттан арыый ордук тонна оту бэлэм- нинир буолара, ити нэһилиэнэньэ бэлэмнээбитини хол- буу аахтааха. От иһин охсуһууга штабтар тэрил- лэллэрэ, өлөр улахан дарбаанынан тулаланаллара. Ааспыт сылта тыһаайыннаахтын эрэри, түштэ-тү- түм түспөнкө 25 тыһыынча көрүгэ тоннаны собо- туопкалаабылпыт уонна сүөһүнү сүтүгэ суох сыт таһаардыбыт, анылыгы кичээкитин туһанныбыт. Буолаары буолан алта тыһыынчаттан таһса тонна- ны атын улуустарга тийиэн оттообуллут. Собогуоп- калааһын усулуобуйатын ыалларын кытта дьоннор бэйэлэри дуогабардаһаллар, бэйэлэрэ бараллар, ы- лыһын отторун бэйэлэрэ тийиэн аҕалаллар. Онуоха Дьоккуускай орооһуута, үөһээнчлэр быһаарыылара эрайыллибет—барыта тыа сирин табаары оҥороч- чуларын, дьаһалталарын таһымнан оҥоһуллар.

Атынныг эгтэххэ, дэонор барыта бэйэлэрин илилэлэригэр баарын өйдүүлэр. Билээн туар, үгүс ыарахаттар бааллар, барыта уут турааннык барбат. Ол эрээри бүгүнгү тээ сирин үлэһитэ хайһы-үһө бөрбөһөһө киһи туһугар атыттар толкуйдуур, быһаарар, эппиэттиир сөххөстөрүн рабочайа буолбатах. Бу—бейэтин оруолдугар өссө ситэ киһиэ илик да буоллар, хаһаайы.

—Ханыгын да нани, тосту өвүлүү тадыста.

— Табыста, буолары буолар биллэр-көстөр өбүлүү—дьоннор психологияларыгар даганы, дыһаланы тэрийингэ даганы. Өссө аһара этиэм этэ, рынок сыһыаннарын үөлүгөр баар буоларга баҕарым үөскэтэ. Бааһынай хаһаайыстыбатын ытыах. Устаалтарыгар кинилэр сүрүн дьарыктарын сэргэ, сокуонунан бобуллубатах атын эргизэн-коммерческой, по-среднической, норуот туттар табаардарын онорор, о.д.а. үлэнэн дьарыктаныыны көрүпаллэрин суруйаллар. Ити, хатылаан этэбин, сүрүн производстволарын—эти, үүтү уонна үүнээйи бородууксубатын онороллорун таһынан. Дьон дууһалара сөбүлүүрүнэн, суолунун тобулунан улаһиыр амтанын араарар буолан эрэллэр. Бары хаһаайыстыбалар, ча, үтүстэрэ, финансовый-кредитэй сыһыаннар бастамы айдыбуллэрин баһылыыллар, сыана иинин-кэинин биллэллэр, инфляция дьэн тугун байлаларын арбаастыгар сүктүлөр. Оттон уруксуларыннан олорор хаһаайыстыбалар, уруксуларыныны, специалистарыгар, контуорада, директорга наймаланаллар—киилэр олчулдуастынар, суогтаатынар, туох туохханын этэн иэрдиллэр.

—Иван Степанович, энгн улуускут сүнхүүнэм
ыа хайхаймгыбатын хайысхатыгар хаалар, ол өй-
онор. Ити эрээри сага салаалар араснылара, эко-
миканы сайыншарыы сага хайысхалара үөскээн
рэллэр дин. Онуоха чопчу түгү оноробутуй?

—Тыя сирия донуи психологията уларыяр дизи
ти эттим. Кинилэр рынок усулубуйатыгар агар-
ас сүөһү уонна үүнээйи бородууксуйатынан оло-
уохха сатаммат диин саныллар. Уонна атын, кэк-
алана дээр суоллары көрдүүлэр.
Тыя сиригэр даҕаны үлэтэ суох буолуу
түгүн кэлбит кистэл буолбатах. Урут үгүс филиал-
ардаах оройуоннаады олох-дьаһах комбинатыгар
100 киһилэх коллектив үлэлээбит эбит буоллаҕына,
үгүн онно 40—50 эрэ киһи хаалла. Сохостарга
иһи ахсаана аһайыллыбат эбит буоллаҕына, ба-
ынай хаһаайыстыбата көдүүнэ суохтары сөбүлээ-
эт, оһукутар бэйэлэрэ даҕаны бааһынайдылары тү-
үйбэттар.

Сага рабачай мнэстэлэр наадалар, отгон ол — тыа кыргыр промашындай төрүккэ олохсубут сага ромашодостол, сага технология, сага идэлэр. Онон ийинэн Илраады фирмалар иларты кыттаан сылаа кыйбат кам иһитэр аныгылыа предпринимени — ал

малы кырылтыр заводу үлөзө килдерибит. Ошого 100-тен кичи үлөзүм, бары техникасы иделээт-тер, бары олохтоох ыччаттар, маллы улуустарга амиз баалар. Республикага үлөзөчилөртөн бийли заводнуу биір бөдөгнөрө. Сити цикллаз—кырыл-даммы бриллианы ювелирвай оюлукта кубулулар—производствы тэрийизхитин бафарабит.

Республика Президентин субтитин олохтоох прои-
додовнон кыах кестөрүнүн сайынарарга кылаабыр,
онуоха правительство үчүгәйдик көмөлөшөр. Холбоур
трикотаж олохунтары тигэр оборудованнени ала-
быттара уонна хайын-үйз быыл сайын итн дыла-
ны оловун булзарыахтаахпыт. Оборудованнета Ям-
ныя ризина, Докуускайдааы нис фабрикатын кыт-
туогабардаахпыт — производствоны саага тэрийэр кы-
нэ фабрика дыно биһиги урунку олохтут-дыаахпыт
комбинатын филиалларын бэйэлэрин оборудован-
нарын сөбилнэхтэре уонна биһигин кытта биһиги
үлэлнэхтэре, полуфабрикаттары оңорой таһаарыа
иһэрбизэхтэра. Саага үлэдиир мизстээр уонна бэйэ
бэйэни саага борондускыата блар буолуохтара.

Бэрэбинэгийн өргөлчидровкалыар сүхх сагта тэц-
цоллогиван боруобалдыр бородуусуйатын бнэрдэ
Ити матырыйаал бнурднлээн ыал финскэй тнптээх
дмнн тутталларытар аналлаах. Бнйагн предарбн-
нэтэллэрбнт национальнай нөрүгээх днэ тэрнлэрнн
онгорор буолулар. Чуралчыга ннбэлннттэри прои-
нудственнай үөрөхтээбнн комбнната хаймы-үбэ нкн
сыл үдэлннр, тангыы тнгэр уонна атах тапалы
онгорор ндэлэри бнээр. Комбннат бнэтэ фирменнэй
малыахылыах бородуусуйатын ол ннчүө батараар

— Республикада үнэмшигч, ордуу кырына сүрдүргөз астаанын кыайтарбат. Тын сүрийн табаары, оңо-роочуларга сүөһү интинин бородууксуйатын бизээлэр эрээри, ону туттааччыга үчүгэй ассортиментнаах интинээ сөптөөх хаачыстыбалаах кыайан тиздидбегээр...

—Ити Саха сиригэр эрэ буолбатах, уолсун нэдээминт. Ол эрээри ханнык эрэ хамсааһыннар бааллар, байыбат улууспутунаа сыаналыбын. Бийиҥ астыыр-таастыыр производствоты тартиертэ көмөлөһүбүт—минн-бизээринэлэри, халбайы сыахтары, атын оборудованиелары атыалаһабыт. Ону барытын улуус иннингэр түмүргэ дуудуспашпыт. Эһи уолсун ууу астыыр сыахтары нэһиликтэргэ биэрэбит—онно үүрдүнэр-көттүнэр, соботуопкалаатынар, астаатынар, багардынар, фирменнэй маҕаһыннары астынар. Бүтүн 3-4 нэһиликкэ итинэн ыкса дьарыктанадлар. Дьаадала итинник линиятын нэһиликтинкэ нэхтөөхтүк биэрүт, ону олоххо нилэрингэ инициативалаах дьон таспыран-багаран ылсаллар.

— Өсөө маньыгы ыйыттахын бабарабын, Иван Степанович. Согоруугадыга, Нерюнтрига сымдыан, ийиңи зыйыттаналын Чураччинскай уулуссадан хаам-ыбышымт. Ити аат кэтэбэр туох эрэ турдаа?

— Билдэн, турар! Ити кыраһмабай, жатит уонна дэр куоратка баастагынан үөскөөбүт уулусса, сөбүлэ-эр иинигин, нерюогригнецтар уонна чуралчытар өрөөбүттэн добордууларын кэрэбиллир. Чоһ хостору-улар куораттара, киһи дьаһадьата угүс хайысхалаах илээр-көстөр көмөнү оҕороллор. Хардарыта делецияларбытын сырытыһынарабыт, нерюогригнецтартаи коммерческой үлэ, эргизии тэрийиһи оһытын ылабыт, иинилэртэн элбэххэ үөрөнөбит. Өгөрдөөбү тыһынан тэтэххэ, биһиги сыһыаннарыбыт — куорат уонна дэриэ-инэ биригдэлэрин балиата. Өскөтүн Урут биһиги сивэспит шефскэй көмөнө ааттанар уонна биһиги өр-бүбүттэн нитимһи курдук туттар характердаах бит буоллабына, билигин биһиги нерюогригнецтар-бын биһигэ үлэлээһин көрүнүп биэрээбит. Таһо да-һиһи өрүһүт көбө-нэмэ, саһаны көрдүү сатааһын-ыратыа чыһаһнайдик биллэммит иһин.

Чурапчы дьаһалтатын байылыгын кытары кээсэни сийлэн, интэриэһинэй, аһаҕас буолла. Сигден бэйэтин улууһун ханнык эрэ ууга флангалаах, онно арыта чөлчөкүгүн уонна судургутун оҥоһуулар курдук «кордөр» сатаабата. Бэйэтин критический хараҕынан көрүндү кини быһымытынан, кини буола турар тарыйыылары кызгарты барбат. Ол да буоллар кээсэни токуттан уонна сээрэгээччи санаатынан кини араахтарга, табыллыбакка сүткүөнү үрдүк салалтага сээрэгээбэт салайааччы буолары биллэр. Элбэи көрүт, аһыым-нуулууну амеайбыт дьон, чурапчылар, оруобалааһынар уонна албаастар ньымаларынан да буоллар, сэрэхтээхтик да буоллар, иннилэрин дикти, ах сана укулаатыгар сыҕарыйан иннэхтээр.

Э. РЫБАКОВСКАЯ

(«Республика Саха» хайыт 1994 сыл бэс ыйыа 19 күнүгүрдү нүөмэригиттан).

Адыях хонуктаабыта Дьокуускайга «Төрүт олохтоох омуктар оҕолорун доруобуйаларын харыстааһын проблемалара уонна кинилэри ыарымалартаа сэрэтингэ үөрэтүүнүн тэрийиин» дээн темаҕа норуоттар икки ардыларынааҕы конференция буолан ааста. Манаа АХШ-тан, Канадаттан, Новой Зеландияттан, Украинаттан, Тываттан, Буруятияттан маалдьыттар кэлэн кыттыһыны ытлылар уонна конференция хабар бопсуроостарын дьүүлээһингэ байлаларын дойдуларыгар арыгылааһынны, табаҕы тардыһынны, венерическэй ыарыһалары, СПИД-и утары охсуһууну, үөрэтэр, сэрэтэр үлэлэри хайдах ыыталларын туһунан билиһиннэрдилэр, интэ-тонгон кэпсэтилэр.

Сүрүн дакылнааты Төрүт олохтоох омуктар национальнай оскуодаларын проблемаларын үөрэтүүгэ норуоттар икки ардыларынааҕы икки директора психологическай наука доктора, профессор А. П. Оконешникова оҥордо. Элбэх хос дакылнааттар истиилиннiler, кимгэ кэпсэтин тэнийдэ.

культура үлэһиттөрө, де-
тейлэрэ, ученайдар диир
ырытыылаах этинлэри
онордулар, үгүс киһини
дыксыһынарар чахчылары
дүүүлгэ даһаардылар. Чор-
ботон эдэр, оһу ааһан,
саастарын ситэ илик оҕо-
лор нулаһан, түнтэри кы-
дык ыарыһытыгар ыллы-
рыһыларын ахсааны сыллата
элбээн иһэр. Саха сиртөр
арытылааһын содулуттан
арас быһылааннар, вене-

дин эрэ лэйн илгынна, ки-
нилэртэн тэл этэн ол нур-
дун эмнэ арайах буолла.
Бийиктэтэн Муғудайдааты
«Бада санаа» орто оскуо-
латын директорын динэр
улаһа солбуйаачы В. Ф.
Захарова тэл эттэ.

Бу уратыг наадалаах, хуруутуй биллэр эрээри, ирдэнэллэрийн курдук кэм да сэнгтөөх болдомтоуу ыла илэк проблема мангыг үрдүк таһымнаахтыг, тэрэһинээхтиг кэспэтигэ туруорууллубута астыннарда. Манна тирэбэрэн, аны салгыы миасталарга үлэи тэрийнэгэ, көтөүллүбүт болпуруостары салгыы сайыннарыга болдомтоуу ууруохтаахпыт.

Бу улахан үлэни республика ЮНЕСКО дьыалаларыгар национальнай комитета бөһүөтө Төрүт олохтоох омустар национальнай оскуодаларын проблемаларын үөрэтингэ норуоттар икки ардыларынааҕы кини тэрийиш ыыттылар.

Конференция туһааннаах
субалдэһиннэри уопша рес-
публика бары олохтоохто-
рутар каныралыны ылыһна

Ыгырымга, бастахты
ыллахха, маннх этиллэр
«Коллиги кэмиз респуб
ликаа арыгылааһын, та

бабы тардыны уонна наркомания эбии сэтэрэр. Онуоха ордук кутталлааҕа баар — эр дьону тыҥа оҕолоох дьахталлар, обургу уонни бэл кыра оҕолор арыгыны иһиллэрэ, ол түмүгэр оҕо төрөөһүнэ тантигар түһэр, оҕолор малдымылара, ыраларыгар өлүүлэрэ, итэ-бастаах оҕо төрөөһүнэ үгсүүр, кини уопсай биологическай, сир-жайгы өртүнэ, духовнай таһыма намыр. Арыгылааһын, табак тардынын, наркоманияны утары сорууулаахтык охсууар, арыгылааһын тохтоторго туһайыллыбыт кэллим государственнай, экономическай, социальнай дьахталлары суһаллык ыһынар уонна олоххо киллэрэр кэм кэллэ.

Дөрүобай, снэрдэх одох
эрэ нацияны чэлгитэрин
өйдүүххэ».

Бу этиллибит даяллык-
тартан, улахан дьон бука-
бары тэиэммит, оҕолорбу-
тун арааҕаччылаабынг, ки-
нилэри интэр үлэни күү-
һүрдөөбүг.

Варвара ДЕГТЯРЕВА,
конференция кытты-
лааза, үөрөх управле-
ниетин оёну сайманы-
рынга отделын
начальнигы.

*Дорубай, сирдээх
олобу туругурдубун!*

Дьокуускайга буолбут норуоттар
икки ардыларынааҕы конференцияттан

Президентирийнхөн илин бат-
тамхыг, Онуоха ордуу мин
чуулаан, ово, ийэ доруубу-
вчларын тусарамга, дэлэ
нэргэн статуун, киин ово-
ну иштүгэ эппиэтнэгийн
үрдэтигэ, ону нүүнүрдүү-
гэ сохуон харазынан нэ-
рүүдэрин бигириин санаа-
гым.

Кырддын, ою ийин бейытынан улаатыгытар, доруубуйата тулсуутугар тудалыр айгыт улахай суолталаах. Оттон маннаха киннаха саамай бастабы

олугу төрөнхүүтэрэ охсол-
лоро, холобуру кардэрэл-
лоро, түстүүлэрэ хайдах-
да мэлдэһиллэбэт, Ангар-
дастыы бобуу-хайыны ным-
матынан эрэ буолбакка,
ойдотор-ниэр үлэни аан-
маннай нйэ, апа ытыах
таахтарың конференция
кыттылдахтара бары өссө
төгүл бигэрэтиилэр.

Одоо итгитгитнэн алаах
минээн даярыктанар, бу
проблеманы өр сылларг
үөрэтэр-чинчийэр специа
листар доруубуйа, үөрэх

ригеснай мармылар үн-
суу-лэр, СПИД-нэн мал-
дыбыт киһи билигит рес-
публикабыгыгар бэллэтэм-
илик эрээри, малдыы Ма-
гаданскай уобаласка, Ха-
баровскай кыраайга бар-
буолуулар. Минньаха сэрэ-
тэр үлээ, хомойуох нин-
сөөтөөх үлэ барбата, опе-
ративнай чакчылары тү-
мүү, үөрэтэи ситэти суоба-
онон бу хайыскага наач-
най-чюччйер киһи түрүл-
лэрэ паадата ийилыныа.

Атын улуустартан кон-
ференция үлэтигэр биир

● Өбүгэлэрбит үгэстэринэн ●

АҔАБЫТ ИИТИИТЭ

Бийиги азабыт Степан
Гурьевич олох үөрөбэ суох,
наар үлэни, булду дьарык
онгостон дьэстигэр хонор
коноһо, сымдаар ыалдыт
кэрэстэ этэ. Ол эрэри
дьэстигэр-уотугар, нэргэ-
тэригэр тирэнэр тирэххит,
туллубат тулааһымыт, би-
лүүгэсэниэ дэри сүүрү-
йэр, таптыыр, махтанар ки-
һибит. Эдэрчигигэр 1947 с.
атырдыах ыйыгар Булуһа
көһөрүллүүгэ миннэн түү-
лээхчигинэн сымдаан, үлө-
лөн баран баран төннүбү-
тэ. соһумардык олбута.

Азабыт тобус саастаарар азалара өлөн, үс оёлоох оғдообо хаалдыт ийитигэр есотохо уол буолан хаһаа быстыба үлэтигэр, дыһалыгар эриллэн улааппыт. Үлөһ-хамнаска киин кыабатыа, сатаабатыа дииһуоҕа. Очотооҕу колхозна биригэдийэр, бырабыланыа чыһиэнэ, ферма сэлбидиссийэ, 30-с—40-с сыллардаагы колхозтар таһымнарыгар судуругута суох техниканы баһылаабыт киһини буолара. Бурдук, от иһимыттар, хомуурутар туттуллар техниканы бэйэ-тэ сүрүөһүн үлэлэтэрэ. Азабыт от оҕустаран, бурдук быстатан тэлгэтирип, нэлэһитэрин, молотиллэрин, бурдук астаган сикитэрин чордоһо иһэн туттарбыт.

Үлэдэ-хамнаса дэснү са
тсан дэбайгара, аттарна
туруорара, энэ-дэмнэхтин
нэлсэтэн талын ыдынара-
ра, эдэр да, кырдагас да
бары арабыт талын истөл-
лөдө. Ханаа үлэтнэгэр бара

Истер тухары үлэ удаарынньыга хайдалы, бириэмийэн ылааччы буолара. Хоту дойдуга бастын түүлээххит буолан, сэрин сылларыгар мэтээлинэн падаадалааһыта.

Дийнэ юрганига уол ово
удьуору саллааччы дэтэ
кымы оҥотооһор орду ба
лаһаманнааһы ылар. Аҕабы
уол оҥолонуу дьолун бил
бэтэх эбит. 13-тэ оҥолом
муттарыттан биир уоллам
мыттара иккилээһэр олбута
оволоруттан 5 кымы хаала
быһыт. Аҕабыт бийигин
кырыгыттар дийнэ нымта
сатырыын бияллеккэ улаа
ппыһыт. Уолбут олбугуттар
кырыгыттарбыт бэйэлэрэ
уолу булуохтара дийнэ ийэ
бинин уоскутарыын, мин, 6-7
саастаах кымы, ол аата ту
гуй, бийигин хайдах уолу
булар буоллаахпытый дийнэ
кырыгыттарыын олбугубун.

30-с жиллардаахха жил
лар кыыс оболорун мизин
оскуолада биирбит нэмнэ
рингэр абабыт «кыыс да
уолтан итэҕинэ суох үөрэ
ниэрэ» диир нисин эдьһий
батын оскуолада киллартээ
бит. Үөрөбү улаханнак са
һыра. Кыһыҥка биирде
иккитэ да буоллар, Нилан
кигэ нэлэн учууталлары
кытары көлсөтөн-илсөтө
барара. Оччоҕо оҕолу атаах
таппат бэйэтэ, үөрэхтэ
туйгунум, үчүгэйим иһи

эбитэ буолуо, ытыра
ылан көтөбөрө, сыллыыра

Барыбыттыа биэр төгнн тутара, мэхпет, охсуба этэ, сөбүлээбэтэтинэ урат баарытык көрүтэлээн и биһэрэ. Таҥаһы-сабы, сөкөй бытархайы, тарааба, тимэбэр тиниэ матарбакк төгнэ булан көһиниллэрэ. Дорусбуйабытыгар олун болдойоро, илэбитигэр ататтарын таҥаһын кичэй, сарыта сүлэн этэрбэстэ тирхос-хос да буоллун диири үгүстүк истэрибит Мин икки төгүл хааным арыһаан ыалдьыбытым: кырабар куумахыдаан, хоту сыһыһаалаан. Онуоха мас көтөрүк куруунааскыны анаан бултаан минини-отун, хаанын илэтирдэ.

Олуу будчут уонна маск
уһанар, айуулуур, кыраа
калыыр дьовурдаада. Өлү
дизри булт этинен, балыг
нан аһаппыта. Улатига
бара-кэлэ таарыччы ай
дыыр, сөксолуур, туулуу
илиминнээр, сөөдөнөр буол
ра, Ампаара, сарайа буд
араас төрүтүнэн төлөрүт
Саас эдийиһим Мари
амын сарсыарда уһукта
сыттыһыт үһэ өртүт
хаптаһынга кэккэлэччи у
руллубут араас кустар
булан үөрүү, омуһуру
тутан-хабан көрүү, имэр
һин, ыарангыаты, туохт
рын-ханыһытарын ырыт
буолара. Буддунан оонну
ру буйуара, оһон эбэбитин
бизра өхсөрбүт.

Сайын туу, илин ба
гын, күһүн кубары, м
көтөрүн утары сүүрэн т
йөн тутуһан абаларыт
тан олус астынарбыт.

Саяс сыйдала вүһүр

мончуугун онгорор, кыраа
калыыр эта. Дьон мончуу
тара гымынаах кус курду
тарын хайгыыллара. Бий
ги аҕабыт аттыттан ара
пат, мончуук баллырдар
суорсар, халтаһыннары у
туруусталар, кырааскала
мыт мончууктары куурда
хатарсар эгийбит. Оно
ханык кус хайдах өтнө
дун, ойуулааһын билэрби

Турку, доробууна сыар
залары дьонго, байытпа
кыргыткан онороро. Булу
на нипрэн баран уу аба,
быт бэрэбинэлэрин хому
йаа, колхонутар, байытпа
дыа тутуулаабыта, ды
тариллырлар эмне онороро
Ыргымаларга буоллар үл
хан уус буолуо хаалбыта

Атын нэрэхснirim—ада
айлздаа, айланмырага
ордух унанар кэмгэр и
ийнтэн шйэн дээрэтэ
тардан көтөр, айылда т
нунан алдыра. Кудайны
ылдыр матышын ол
ылдараг истэрим.

Табагы тарпат, арыгы амсайбат өтө. Будунг маллар кыттынан быраа оргутан быраалыныкытга өбөллө. Олорго хайда барбат буолара. Эңилэбит иһинэ дуо.

Кыргызтар диабэкиэ, бичигини уол оёо үлэтингэ дыбурутар кытта уһуйар көмөлөһүннэрэрэ. Сөптө тарилдинэн хааччылар: тегэһэ күрдьэрбингэр кыһа күрдьэх, сивиниор, мас туттарга чөхчөрөн сүгэ, туруус, быһыпча, оттуу кыра хотуур, кырабы атырдыах, кыра олопп оҕортуура, булара. Хо охордохлутуна бая 10-дэ саа булун турар.

Үлэ. булт няммаларыг

үөрүнэхтэрингэр бэрт кы-
 раттан садалаан үөрэтэргэ
 Холбоур, мae эрбиингэ эл-
 биини көмөтүн тутаргы-
 х баттаабакка, соһуллубас
 эн сепко ыраахха туран Чэ-
 ныкытик тардарга, халт-
 м-һынны суорарга, мончуу-
 р баллырын онгорорго, на-
 н датынан көрөн ыраах, чуга-
 а кэрдис онгортон баран Чэ-
 т чиргэтэн суорарга, туун-
 угарга, туһагы, хандааны
 нитэргэ сир-уот хайдаһы-
 р учуоттуурга, саанан ытар-
 хайдах тутары, тыынары
 во па

Миянар атын, булчу
зын, Будунга бүтүн наар
та ыттарын көрөргө, ала
дартга, көлүңөргө, сымга
накатырга эмиз уерал
м пиз. Будунга сүөгчү
р, туур сылбар мйдааы от
с-чуоту оноро адабынын
н, барарбыт, Онно каарта ы
у-тарын сапайтарара, сая
от, наар ураты тылы-өнү, хай
ус ытыгар хайдах сыйнаан
нары, тарышынан сатаа
туланары барытын билб
ым. Кустуу-хаастык бар
та рыгар тытыгар тура
га эрө, илин-калин олохторл
р-олорон эрдийен Өлүөнө
ротуохаларын хайа барар
гэ туруурбот. Ити үлээртэ
ийэбит арай сааланарбы
тын кытаамахтык болсор
Адабыт үлөзө, булки нүү
тээдэр сагабыл, тобуллаң
ей, сүрөх-бөлөс, дүүккү
ордук наадалаахтар, кы
гыттарым оттомносхт

ойдохтор дээдхи. Сааш
рыхлытыгэр дээр ба
тын агардас хаалан, и
сөгдох буолан, дьэбл
гэр-уолшутугар, хааайы
тыдабытыгэр арабыт
рэппитэ, уһуйбута улаах
нык туһалыкыран мэдэ
мхтээн саныабыт.

10. АҢАБЫҢ ДЬОНУГАР СӨР

тигэр үтүө сыйһаннааҕыраа-кыамматка көмөлөһөрө, аһынныҕаҥа, сүбэниҕаҥа, уөрө-көтө, күлүмүмүү сылдыра оҕолорго улахан сабылмал оҕорбута диэн өйдүүбүтү. Хоту көбөрүллүүгө сыһанан Местяников Николае диэн түөрт быраатыннан тулаайах хаалбыт уол уонна финн уола Мекконен Михаилы бултуурга уһурута. Улахан булдуута кини да матарбанка бөрүсөрө, азалара суох ыалларга күннэтэ күөс хааһы

бэрдээрэ. Очолорго тү
лээхчигтэргэ метринэ т
наһы нуормалыылар
олтон ыстана, ырбаахч
суох хаалбыт оолорго ий
бэр быетаран, тиктэрэ
биэрэллэрэ. Савс баты
бултаммат ийдарыгар бы
тарбыт ыалларга бурду
нуорматыттан бэрсэллэр.
Туунут дьыаларыгар ыал
лары дуукаах ыаллар
ыйынан бултаан кэллэрин
кээсээн-кээсээн көр-күлү
дэлэнэрэ, дуукаахтарбы
арабытын тэҥнэ куутал
на, дьыксыналлэрэ. Дьон
мүт иирээллэрин, мөкк
һаллэрин билбөккэ улаа
пылым. Ийэбит арабыт
гар ытыктабылы, тапта
ниилитэ. Мэлдьи «аҕала
буохтаныт», «аҕабыт ы
вар-сатыыр, булар-таа
с буолан», үлэни, бул
ар бардагына «аҕабыт сый
даба», «аҕабыт кэллэни
р, сыйхыт» диирэ.

Ити курдун авабых б
ниаха, кыргыстарыгар, ү
бэ-халласка, дынго с
ныагыга, үтүө майгыга
сиэргэ илпипт таптааа
махтааах киһибит бу
лар. Кини үтүө холбоу
нак билигин да олоробут

Татьяна КОНОНОВА,

Эбэрдэлибит!

Күндү абабытын, эбэбитин ЧЕПАЛОВ Андрей Николаевич 65 саасын туолар, айниги уонна ийэбитин ГУЛЯЕВА Мария Афанасьевна ыл буолбуккут 45 сылыан итиник, истиник эбэрдэлибит! Баарабыт ынык, тапталлаах дьоммуттар, ылдыбайка-сүппэка, үөрүү-көгүү көтөлөнө уһун сылларга дьоллоохтук өлөрүтүтүр, ыраас халлааны, чабылхай күнү.

Кыргытаргыт, күтүөттэргит, сизинэргит, Саргылаана.

х х х

Күндү абабытын, эбэбитин, күтүөттүгүн үлэ ветераны АММОСОВ Иван Константинович 65 сааһын туолбутунан, кинин уонна күндү ийэбитин, эбэбитин, эдэнибигин үлэ ветерана Марфа Семеновна дьоллорун холбоон ыл буолан өлөрбүтүр 40 сылыан итиник, истиник эбэрдэлибит, Баарабыт уһун дьоллоох олох.

Кысыкыт Кэти, күтүөккүт Степан, сизинэргит: Ваня, Алена, Санок уонна Пермьконтар, Оксешниковтар, Соловьевтар.

Бу снл бизе ыйыгар республика дифтериянан ылдыы 51 түбүлүтэ болустанна, онтон 47-тэ — Дьоккуускайга, бирдинтэ — Нерюнгрита, Делскэйга, Оймонгогго, Уус-Алданга. Онуоха 14 састарыгар дьүри 15 олох ылды. Ылдыбыт дьонтон 32-лэрэ прививканы ылбатахтар.

Республика үрдүнэн түөрт ый устата 95761 улахан киһи прививкаланна, ол нэһилииннэ 27,3 бырыһыана ара.

Билин улуустугар 9300 улахан киһи прививкаланнахталаа былаанаммытыттан бэс ыйын 10 күнүгэр дьүри 6751 киһиэхэ оҥһулунна. Төһө эмэ биллэрин биарын үрдү-

Доруобуйа муннуга

ӨССӨ ТӨГҮЛ ЫҢЫРАБЫТ

нан, сорох тэрилтэлэр, холбоор, аэропорт (начальник Иванов Г. М.), дыауот, коммунальнай хаһаайыстыба холбоһута (Артемьев Н. С.), «Алма-Даймонд» АО (Носов Т. В.), сулуу тутар-өрөмүөнүүр учуастак (Евграфов В. Н.), потребобщество (Платонов Г. С.), ис дьыала отдела (Аржаков В. В.) үлэбиттэрин аһыйах бырыһыаннара прививканы ылдылар. Үөрэх управлениетын (Никифоров М. А.) үлэбиттэри ыллармаадалааһынан аахпаттар. «Агроснаб» АО «Агропромпэнерго» пред-

прияттэтин, өрөмүөнүүр-техническай предпритие, маһы тааһастыар комбинат, «Агропромстрой» МПМК, сулуу тутар-өрөмүөнүүр хоораскетнай энерго» предпритие үлэбиттэри уоллускаа баран олох да ылбатылар.

Бу ыары күүскэ турар туталаа үөскэбитинэн, уоллускаа баран дьонго, үөрэххэ туттарсааччыларга, оһкуланы бүтэрээччилэргэ хайаан да вакцинацияны барыахтааһын туһунан ыһаа оҥһулунна.

Россияда 4224 киһи ыл-

рыйда. Москва, Санкт-Петербург, Иркутскай нуораттар, Краснояркай, Приморскай кыраайдар эпидемиологическай баалаһыаннаа мөлхөх туруктаах. Киһилэргэ дифтериятан ылдыан өлбүт дьон бары прививката суохтар. Прививкаламмыт киһи ыарыаны туһунан эбэтэр чөлчөкү көрүлүнэн ылдыан аһарар.

Улуустугу дьонун саргытын доруобуйабытын, тулаһы дьонтугун харыстыар иннигити дифтериятан прививкаланаргытыгар өссө төгүл ынырабыт.

Л. ПОПОВА,
санэпиднадзор киһини
эпидемиолога.

Спорт

Иккиэн холбуу ытылына

Бу ыйга Санкт-Петербург марафон аһарыгар (полумарафон — 21 км) аан дойдутааһы уонна Россия чемпионата холбуу ытылына. Оһо уолсайа 200 спортсмен ытылына. Итинтэн ар дьонно — 150 киһи. Олор истэригэр 13 аан дойдутааһы ылластаах маастар, ону таһа 40-ча спорт маастардара бааллар. Манна оһук дойдутарыттан албаһ киһи кэлбит. Күрэхтэһин биһр уратытынан аһи дойдутааһы ылластаах маастар нуорматын 1 ч. 3 мүн. 30 сек., оттон маастар нуорматын 1 ч. 5 мүн. 30 сек. кэлээххинэ төлөрөрүг буолар.

Старт барыларыгар тэһиэ бэриллэр. Саха сириттэн икки киһи ытылына. Билин улуустан Гаврил Нохтунскай уонна Бүлүүттэн Николай Бускаров. Манна Тааванна уола Наали бастаата, Кенияттан кэлбит Паулет иккис, Москвадан сылдыар Коробов үһүс буоллулар. Гаврил Нохтунскай 31-с киһинэн кэллэ, биризмэ — 1 ч. 6 мүн. Оттон Николай Бускаров 59-с киһинэн фиништээтэ, биризмэ — 1 ч. 8 мүн. 44 сек. Билин уолаттарбыт итинни улахан түһүлгөс кутааһа суох кыттыбыттарынан эбэрдалаан кэбинизбит.

«СО» көрр.

Швейцария предприниматель Вернер Тили бэйэтин предпритиеттэргэ экологическай өртүнэ ыраас, энергияны кэмчиллэр иккылааты туттарда. Хитирха баар ити, дьинэ, дьинэ

Социальнай харалтаа, үлэс уонна үлэһин хаачыйыһа министерство билин улуустугу инбэлииттэри манник идэлэри ылларга үөрөхтэргэ ыныгар.

Саха государственнай университеттэргэ историкология факультет, юрипруденция — 1 мнэстэ; математическай факультет; информатика уонна прикладной математика — 1 мнэстэ; экономика уонна производствонь салайымы — 1, экономика уонна үлэ социологията — 1 мнэстэ.

Медицинскай институтка: эһтир дьыала — 1, педиатрия — 1 мнэстэ.

Тыа хаһаайыстыбатын институттугар: тыа хаһаайыстыбатын экономика — 1, агроном — 1, ветеринар — 1 мнэстэ.

Аналлаах орто үөрэххэ медицинскай колледжкэ: үһи эһтир полидипникаларга медсестра — 1, фельдшер-лаборант — 1, уолсай хайысхалаах медсестралар — 2 мнэстэ; культура колледжкэ: библиотекка (мэтэхтөн

үөрөнн) — 2 мнэстэ; финанскай-кредитнай колледжкэ: бухгалтер — 2 мнэстэ; тыа хаһаайыстыбатын колледжкэ: экономист-бухгалтер — 2 мнэстэ; сибээс техникумугар: почта үлэһитэ — 1 мнэстэ.

Инбэлииттэри үөрэххэ ыныраллар

лаах орто училищеларга: таһас өрөөччү — 15, таһас вышнвккалааһын — 15, тириин таһастааччы-атах таһаһын өһөрөөччү — 30, бэргэлэ тигээччи (бары көрүгүн) — 13 мнэстэ.

Аналлаах орто техническай үөрөххэ: техническай колледж тутуу салаатыгар: техник-программист — 1 мнэстэ; коммерческай лицейгэ менеджер-экономист — 1 мнэстэ; техническай лицейгэ: радио, телевизор маастара, электроннай-суоттуур массына оператор — 1 мнэстэ; Аллараа Халыматааһы хотугу нуруоттар колледжкэ: начальнай кылаас-

тар учууталлара, родоний община хаһаайыска — 1, фермер-таһаһыт — 1 мнэстэ; Чурапчытааһы 13 №-дээх ПТУ: маһы кыһан, туостан өһөрүү маастара — 1, химическай анализ лаборана, үүтү, арыһы аһаһын маастара — 1, национальнай таһас дьахтар чөлчөкү таһаһын истэһиннэһэ — 1 мнэстэ; Суоттутуаһы — 19 №-дээх ПТУ: кыһа истэһиннэһэ, түүлээх бэргэлэ истэһиннэһэ — 2 мнэстэ; Үөһээ Бүлүүтэһи 10 №-дээх ПТУ: маһы кыһан өһөрүү маастара — 1, тыа хаһаайыстыбатын производствонь бухгалтер, делопроизводство — 4 мнэстэ; Эдигэһиннэһи 27 №-дээх ПТУ: түүлээх таһастан тигин истэһиннэһэ — 2 мнэстэ; Нерюнгритааһы 12 №-дээх ПТУ: дьахтар чөлчөкү таһаһын истэһиннэһэ — 2 мнэстэ.

Баалаахтар улуус дьаһалтатын дьыһиттэргэ ветеринар дьыалаларыгар специалист кабинеттэргэ (аллараа мандиэмэн) иккис Светлана Степановна Кривошапкинанын билсэргиттэргэ. Тел.: 12-453.

ЗИЛ-131 маастынанан тэриһтэргэ уонна чаһынаа дьонно өһэ өһөрбүн. Тел.: 21-624.

ИНБЭЛИИТТЭР ИСТИИЛЭРИГЭР

Дьоккуускайга I, II группалаах инбэлииттэри, III группалаах үлэһиттэргэ инбэлииттэри бөһкө өһтир, сыһыһтар профиланторийдар улаһыллар. Билин улууска өһөрүү-суу устата ыйга баһраһи мнэстэ аһаһа. Манник профиланторийдарга: «Кэһил» — 24 хонуктаах «Аһаас» — 21 хонуктаах «Якутзолото» — 30 хонуктаах «Хоту» — 24 хонуктаах Тел. 21-453.

РЕЙСОВАЯ АВТОБУС РАСПИСАНИЕТА

Чурапчы — Аллараа Бэстээх — 9.00 чаас.
Аллараа Бэстээх — Чурапчы — 3.00 чаас.
Биллэһи сыаната — 15000 солк.
Пассажирдары аэропорт вокзалыттан ыллар.
Биллэһи эрдэттэн аһыһылар. Бааса 3 чаастан күнүс 12 чааска дьүри үлэһин.
Үлэс автобус шофердары ынырабыт.

ЧУОЛКАЙДААҤЫН

Хайыат б.д. ыһа ыйын 30 күнүгэһи нуөмэригэр «Ылары көбүүтэ бириниһэлээх» дьин мэтэриһаала «улууска ууһу көрдөөһири үүтээһинтэн почва үрүт араһта кэһиллэһи сибирскай ыһаһы көбүүтэ» дьин аллас бөһөттэммитин «көбүүтэ сөн» дьин көһөрөн аһыһыахтаах, Редакция интервьюту бэрбит Л. И. Макароваттан быраһыны ыһаһыгар көрдөөр.

13 №-дээх ПТУ колледжкэ

АНТИПИНА Мария Александровна

өлбүтүнэн ыһыһыгар Надежда Кирилловна Собакинаа дьини културбанын биллэрэр.

НИКОЛАЕВА Светлана Михайловна

эдэр саһыгар уһун ыһаһын ыһаһыттан өлбүтүнэн дьини културбанын тэһрээлэр:

— Бокуоннуун дьини көргөттэригэр Хатыһыттан Винокуровтар, Догдоловтар, Кривошапкиннар, Захаровтар, Борисовтар, Лебедевтар.

— ийэтигэр, бэйэлэрин киһинтэригэр Каргузова Татьяна Михайловна, Бокуоннуун биһрээтэрөөттэригэр, аһаһтарыгар Болтонотто Каргузовтар, Чурапчыттан Пермьконтар.

Российскай Федерация Журналистарын соһуун чилиһиһар, «Республика Саха» хаһаһа фотокорреспонденттар Петр Семёнов уонна оһо сэдик иһтэччигэр Алия Прокопьевна Ошонешниковтарга таһталлаах кыһастара

ОЛ

соһумардык өлбүтүнэн дьини културбанын тэһрээлэр:

— Саха сирин Журналистарын соһуу, Журналистар соһастарын улуусталааһы тэһрээтэ; — улуусталаах «Маарыкчаан» радиотелестудия аһа бөһө:

— Чурапчы саллаһыһыһыһи «Мнээһ» уонна «Туллуһаһаан» дьаһыһа-сэдтар коллективтара.

Кейстон — РИТА — ССТА фотота.

Редакторы солб. Н. С. ОКОЕЛОВ.

НАШ АДРЕС: 678700, с. Чурапчы, ул. Карла Маркса, 26 «а». ТЕЛЕФОНЫ: редактор — 21-332, оҥдөһи — 21-265, общий — 21-503.

Учредители (соучредители) газеты — Редакция, Администрация улуса, Национальнай издательско-полиграфическая компания «Сахаполиграфиздат». Газета издается на якутском языке, выходит по вторникам, четвергам и субботам. Индекс газеты: 54907. Объем — 1 усл. печ. лист. на 4-х страницах. Тираж — 3870.

Зарегистрирована Саха (Якутской) региональной инспекцией по защите свободы печати и массовой информации.